

Esta nueva obra de Francisco Moscoso presenta una estructura clara y completa organizada en tres partes. La primera, «Fonética y fonología», consta de cinco capítulos: Fonemas vocálicos, Diptongos, Fonemas consonánticos, La sílaba y El acento. La segunda parte, «Morfología verbal», además de un capítulo introductorio incluye estos otros tres: Formas verbales, Verbos auxiliares y Tiempos verbales. «Morfología nominal», la tercera y más extensa, está subdividida en dieciséis

apartados: El género, El número, El adjetivo, El diminutivo, El artículo, La rección nominal o aneición, La posesión, El pronombre personal, El demostrativo, El pronombre interrogativo, El relativo, El pronombre reflexivo, Los numerales, La partícula, La negación y Expresiones con la palabra *állâh*.

Lucía Molina

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació

ORERO, Pilar.

Topics in Audiovisual Translation

Amsterdam: Benjamin, 2004. 227 p.

El llibre *Topics in Audiovisual Translation*, editat per Pilar Orero, neix d'un seguit de seminaris oferts en la primera edició del postgrau de traducció audiovisual de la Universitat Autònoma de Barcelona i recull diverses aportacions de professionals i acadèmics de la traducció audiovisual (TAV), terme que l'editora adopta volgutament després de posar de manifest el desgavell terminològic existent. Aquesta obra està concebuda de manera que no solament presenta un estat de la qüestió sobre la teoria i la recerca que s'està duent a terme en un camp extremadament dinàmic, sinó que també permet conèixer de primera mà experiències professionals, tot bastint un pont necessari entre dos mons que sovint viuen distanciats. El volum, publicat per l'editorial Benjamins, s'estructura en cinc parts: perspectives professionals, teoria de la TAV, aspectes ideològics, ensenyament de la TAV i recerca sobre aquest camp. La intenció global de l'editora és resoldre tot un seguit de qüestions clau i establir una terminologia i uns paràmetres vàlids per a la TAV.

En el bloc d'experiències professionals trobem dos capítols centrats en el procés de

doblatge i en els mètodes de subtitulació, a càrrec de Xènia Martínez i Diana Sánchez, respectivament, professionals que treballen en estudis barcelonins. La primera presenta una visió detallada del procés de doblatge a Catalunya i posa en relleu que la traducció d'un producte audiovisual per a doblatge és el punt de partida d'un procés llarg i complex. Sánchez, que centra la seva aportació en la subtitulació, ressalta igualment el treball en equip i identifica diversos mètodes de subtitulació a partir de la pròpia experiència. També introdueix un element de reflexió entre aquestes dues modalitats quan presenta els problemes amb què topa el professional de la subtitulació que treballa a partir de productes doblats en àmbits en ple creixement, com els DVD o la televisió digital. En resum, es tracta de dues aportacions que mostren problemes diaris i recents de dos entorns professionals complementaris.

Al pol oposat, Díaz Cintas, Chaume i Bartoll aborden elements teòrics de la TAV. L'article de Díaz Cintas demostra la validesa i la funcionalitat en la traducció audiovisual d'un seguit de conceptes dels Estudis Descriptius sobre Traducció —polisistemes,

(Marruecos). A partir de los textos publicados por Maximiliano Alarcón y Sántón. Cádiz: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Cádiz. Moscoso, F. (2004) *El dialecto árabe de Chauen (norte de Marruecos). Estudio lingüístico y textos*. Cádiz: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Cádiz, Área de estudios Árabes e Islámicos.

normes, mecenatge, adequació i acceptabilitat—, i advoca per emprendre anàlisis basades en aquest marc des d'una perspectiva interdisciplinària que integri lingüística i cultura. Chaume, per la seva banda, resumeix diverses aproximacions al tema de la sincronització en el doblatge i, adoptant un punt de vista traductològic, proposa una definició d'aquest terme, n'explicita els diversos tipus i presenta una classificació de factors que afecten el procés d'ajust, factors relacionats amb el text d'origen, amb les llengües i cultures en contacte, amb el context professional, amb les característiques de l'espectador i amb els trets propis de la sincronització. El tercer article d'aquest bloc correspon a Bartoll, que, després de repassar diverses classificacions de subtítols, en proposa una de destinada tant a acadèmics com a professionals que s'adapta als desenvolupaments tecnològics recents i que permet definir els subtítols a partir de criteris tècnics i lingüístics.

Considerem que una fonamentació teòrica és imprescindible per emprendre estudis seriosos sobre la traducció audiovisual i, en aquest sentit, propostes com la de Díaz Cintas poden donar pistes a futurs investigadors. I és que, tot i que és perfectament vàlid que la recerca faci èmfasi en aspectes descriptius o aplicats, sempre caldria partir d'un marc teòric de referència.

El següent bloc està relacionat a la ideologia en l'àmbit de la TAV i la primera aportació és de Rosa Agost, que ofereix una panoràmica del doblatge en diverses cadenes de l'Estat recorrent al concepte de normes dins el marc de la teoria del polisistema. Analitza els factors que condicionen les traduccions i, mitjançant un estudi de corpus sobre l'adaptació, arriba a la conclusió que cada cadena resol els problemes de manera diferent perquè les circumstàncies lingüístiques i sociopolítiques són diverses, tot i que en contextos bilingües s'observa certa tendència a donar prioritat a la llengua i a la cultura d'arribada. I és que, tal com defensa l'autora, els models de traducció poden esdevenir models de llengua.

Gottlieb, per la seva banda, estudia les implicacions socials i politicolingüístiques de la subtitulació interlingüística, concretament la seva utilitat com a element que millora la lectura, el coneixement de llengües estrangeres, l'intercanvi de programes a escala europea i el predomini de l'anglès. Després de reflexionar sobre el procés d'anglicització en els nous mitjans electrònics, planteja sis situacions possibles segons el percentatge de programació en anglès, de programació en la llengua pròpia i de programació importada en altres llengües, i aposta per una proposta que anomena «Utopia».

Gràcies a aquestes dues reflexions sobre aspectes ideològics del doblatge i de la subtitulació, respectivament, ens adonem de les implicacions que tenen aquestes modalitats de traducció audiovisual més enllà dels aspectes purament lingüístics.

En quart lloc, trobem tres aportacions sobre ensenyament de la traducció audiovisual amb enfocaments innovadors. Aline Remael proposa que als estudiants de traducció audiovisual se'ls ensenyin nocions bàsiques sobre estructuració de diàlegs i sobre narrativa fílmica, ja que això els ajudarà a comprendre, a traduir i a pautar millor el producte original. L'anàlisi d'una seqüència de la pel·lícula *Secrets and Lies* li serveix per il·lustrar aquests plantejaments i proposar una sèrie de conceptes operatius a l'hora d'estructurar l'anàlisi.

Josélia Neves, per la seva banda, demostra la utilitat d'incloure assignatures de traducció audiovisual en la llicenciatura, ja que tant la traducció com els productes audiovisuals són sistemes eficaços i atractius per augmentar la competència comunicativa en les llengües d'origen i d'arribada. En concret, l'autora explica l'experiència duta a terme a l'Escola Superior de Tecnologia i de Gestió de l'Institut Politècnic de Leiria, a Portugal, on es va posar en marxa un curs de subtitulació en què es pretenia formar els alumnes en quatre àrees principals: anàlisi de productes audiovisuals, anàlisi de guions, traducció i adaptació, i localització.

Finalment, Amador, Dorado i Orero expliquen la creació del postgrau de traducció audiovisual virtual de la UAB, a càrrec d'experts en Traducció i en Pedagogia, el qual ha tingut un balanç molt positiu. L'article descriu la creació del curs, les característiques de la plataforma, el tipus de materials emprats i la base pedagògica sobre la qual se sustenta, tot fent èmfasi en les estratègies didàctiques que s'hi utilitzen. També detalla els diversos tipus d'interaccions que s'hi donen i posa en relleu l'avantatge d'aquest tipus d'aprenentatge cooperatiu.

La presentació de tres propostes ben diferents, plantejades en diversos països europeus, serviran d'inspiració als docents de l'àmbit de la traducció, tant als que ja imparteixen cursos d'aquest tipus i volen endinsar-se en camps innovadors com als que es plantegen incorporar assignatures de traducció audiovisual en els plans d'estudi.

El llibre es clou amb quatre aportacions sobre recerca en traducció audiovisual que recullen tant estudis concrets com possibles vies de recerca que poden servir d'orientació als que volen investigar en aquest àmbit. Així, Francesca Bartrina planteja propostes d'investigació en cinc grans àrees de base interdisciplinària que se centren en el producte traduït i que beuen dels estudis de traducció i dels estudis cinematogràfics. Aquests suggeriments d'investigació parteixen de l'estudi del guió, de l'adaptació fílmica, de la recepció, de la pragmàtica i de la teoria del polisistema.

En el segon article d'aquest darrer bloc, Yves Gambier explora el llarg procés de transferències i de transformacions que es donen des de l'aparició d'un text inicial publicat en una publicació satírica fins al subtítols de l'adaptació cinematogràfica que se'n deriva. Aquest estudi li permet fer tot un seguit de reflexions a l'entorn de l'adaptació cinematogràfica i de la intertextualitat, i proposar un nou terme que supera una sèrie de nocions tradicionals: «tradaptació cinematogràfica».

Eva Espasa, per la seva banda, aborda la traducció d'un gènere menystingut com

el documental, i trenca dos mites segons els quals «un documental no és un film» i «la traducció de documentals no és específicament audiovisual». Per desmuntar el primer, fa un recorregut pels orígens del documental i intenta definir aquest gènere. Per trençar el segon, fa referència a les modalitats de traducció utilitzades en els documentals (sobretot al *voice-over*) i recorre a diversos aspectes discursius com el camp, el mode, la modalitat de traducció i la funció textual.

Finalment, Vera Santiago presenta una descripció del sistema de subtítols intralingüístics tancats que es fa servir actualment al Brasil i avalua si els subtítols que ofereix Globo TV satisfan les necessitats de la comunitat de persones sordes i amb discapacitats auditives. Aquesta avaluació la du a terme a partir de l'exposició de dos treballs de camp sobre les preferències dels espectadors sords que van posar de manifest certa preferència pels subtítols més condensats. Estudis d'aquesta mena amb informants són necessaris per conèixer les necessitats reals dels usuaris i poden donar indicacions sobre la direcció que ha de prendre un tema tan important com l'accessibilitat als mitjans de comunicació. A més, aquesta aportació permet anar més enllà de les experiències europees exposades en capítols anteriors i eixamplar el marc de referència.

En conclusió, *Topics in Audiovisual Translation* és un volum que pot interessar els acadèmics, però també els professionals, ja que s'endinsa en tots dos aspectes. És cert que en una obra col·lectiva la qualitat de les aportacions no sempre és igual i que, segons els interessos més teòrics o més pràctics, el lector hi trobarà articles que s'acosten més o menys al seu camp de treball, però aquesta varietat fa que aquest volum sigui una obra recomanable que no passarà desapercibuda en un àmbit on les publicacions cada vegada són, afortunadament, més freqüents i van més enllà dels aspectes anecdòtics.

Anna Matamala Ripoll

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació